

УДК 341.21

Міфтахов Б. Г.,
аспірант, Інститут міжнародних відносин
Київського національного університету
ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ),
bmiftakhov@gmail.com

ПЕРЕГЛЯД ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПОЛІТИКИ СУСІДСТВА У 2015 РОЦІ ЯК НОВИЙ ЕТАП ВІДНОСИН МІЖ ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ І ЙОГО СУСІДАМИ

Здійснено спробу проаналізувати результати роботи Європейської політики сусідства, а також визначити основні тенденції в європейській політиці по відношенню до України та країн-партнерів ЄПС в наступні декілька років. Враховуючи, що саме Європейська політика сусідства є основною інтеграційною стратегією ЄС по відношенню до південних і східних країн-сусідів, саме від її останнього перегляду багато в чому буде залежати як майбутнє Європейського Союзу, так і розстановка сил навколо нього.

Ключові слова: Європейський Союз, Європейська політика сусідства, ЄПС, ЄС, Україна, Східне партнерство, безпека, Європа.

Європейську політику сусідства з самого початку було започатковано для підтримання стабільності, безпеки і процвітання в країнах сусідах Європейського Союзу. Але за більше, ніж 10 років, цей регіон не тільки не став безпечнішим, але й взагалі перетворився в зону нестабільності та проблем. Замість «кола друзів», ЄС отримав «коло вогню» на своїх кордонах: події «Арабської весни», агресія Росії по відношенню до Грузії і України, криза біженців – це все прямо вплинуло і на процеси в самому ЄС. За цей час 12 з 16 країн-партнерів ЄПС зіштовхнулися з різноманітними конфліктами, на кшталт анексії територій, або громадянських та міждержавних війн. Таке положення справ призвело до перегляду ЄПС зі сторони Європейського Союзу у 2015 році, який може слугувати початком нового етапу відносин між ЄС і сусідами. Окрім цього, перегляд ЄПС важливий в тому сенсі, що на сьогоднішній день наряд чи можливе подальше розширення ЄС та прийом нових повноцінних членів. Тож саме Європейська політика сусідства повинна стати впродовж декількох наступних років найвищим ступенем інтеграції країни в Європейський Союз без членства в його інституціях.

Дослідження Європейської політики сусідства відбувається на різних рівнях та в різноманітних сферах, але враховуючи багатогранність цієї проблематики, такий аспект, як перегляд ЄПС, можна віднести до недостатньо вивчених. Європейська політика сусідства стали предметом наукових досліджень багатьох вітчизняних, так і зарубіжних вчених, у першу чергу варто виділити праці В. В. Копійки, Т. І. Шинкаренка, М. А. Миронової, В. А. Манжолі, О. Л. Хилько, О. М. Гладенка, Я. М. Костюченка, Ю. В. Мовчан, Т. А. Сауляк, Є. Ю. Трещенкова, К. І. Трубачової, В. В. Халаджи, О. В. Шишкіної, І. В. Яковюка, а також Юрія Агафоновна, Бернда Вебера (Bernd Weber), Вейда Джакобі (Wade Jacoby), Тіма Хотона (Tim Naughton), Джудіт Келлі (Judith Kelley), Йоханнеса Варвіка (Johannes Varwick) та інших.

Мета статті – визначити основні зміни в Європейській політиці сусідства після 2015 року, а також спрогнозувати майбутні формати співпраці Європейського союзу і країн-сусідів.

Враховуючи той факт, що основні цілі Європейської політики сусідства, як безпека, стабільність і добробут

регіону на кордонах Європейського Союзу, не були досягнуті, ця інтеграційна стратегія ЄС потребувала не тільки нового підходу і перегляду пріоритетів, а й запровадження нових шляхів роботи та взаємовідносин зі своїми східними і південними сусідами. У зв'язку з цим, у 2015 році, після проведення широких консультацій з країнами-членами ЄС, країнами-партнерами, міжнародними організаціями, громадянським суспільством та науковцями, Європейська Комісія і Високий представник ЄС із закордонних справ і безпекової політики опублікували спільний консультативний документ під назвою «Перегляд Європейської політики сусідства: міцніше партнерство заради сильнішого сусідства». Цей документ визначив основні політичні пріоритети ЄПС на наступні декілька років, серед яких стабілізація є найактуальнішим викликом. Окрім цього, Європейський Союз прагне зробити ЄПС більш привабливою і зрозумілою для її учасників, таким чином ЄС і його сусіди зможуть розвинути більш ефективне партнерство.

У «Спільному повідомленні для Європейського Парламенту, Європейської Ради, Європейського економічно-соціального комітету та Комітету регіонів» щодо перегляду Європейської політики сусідства, його автори запропонували наступні спільні пріоритетні напрями для співпраці між ЄС та країнами-партнерами:

- економічний розвиток;
- сфера безпеки;
- міграція та мобільність [1].

В питанні підтримки всеохоплюючого економічного та соціального розвитку, наприклад, основний акцент буде робитися не тільки на модернізації економічного управління, або підтримці структурних реформ для покращення конкурентоспроможності в країнах-партнерах, а й на поглибленні торгівельних зв'язків, посиленні транспортної сполучуваності між ЄС та сусідами і збільшенні зайнятості місцевої робочої сили, особливо молоді. У сфері безпеки сторони ЄПС зосереджуватиметься передусім на політиках із запобігання конфліктам, боротьбі проти тероризму, кіберзлочинності та протистояння радикалізації, а також на вдосконаленні судової співпраці у кримінальних справах у повній відповідності до принципу верховенства права та міжнародного права, включаючи міжнародне право в галузі захисту прав людини. Щодо міграції та мобільності, то тут сторони планують, з однієї сторони, поглибити мобільність між країнами на законних підставах, тобто мова іде не тільки про візову лібералізацію, а й про підтримку кваліфікованої трудової міграції, а з іншої – посилити боротьбу проти нерегулярної міграції, торгівлі людьми та контрабанди. Окрім того, велика увага приділятиметься роботі з партнерами над питаннями енергетичної безпеки та боротьбі проти змін клімату [2].

Окрім зміни пріоритетних напрямків співпраці, у новій ЄПС Європейський Союз планує поглибити диференціацію, тобто враховувати різні устремління та бажання країн-партнерів щодо рівня партнерства з ЄС. Такий індивідуальний підхід є необхідним для всіх країн-партнерів, оскільки одним він дозволяє уникнути гальмування реалізації пропонованих програм і проєктів, якщо вони не відповідають національним інтересам або є несвоєчасними на певному етапі, а іншим дає змогу

ще більше поглибити свої відносини з ЄС. Незалежні експерти з міжнародного фонду «Відродження» вбачають у цьому шанс на те, що в майбутньому обсяги фінансування у рамках політики будуть не стільки залежати від географічного розташування, скільки від глибини інтеграції з ЄС [3; 4].

На основі вищенаведених запланованих змін в новій Європейській політиці сусідства можна зробити два основних висновки.

По-перше, перегляд основних пріоритетів ЄПС є важливим кроком, але без більш персоналізованого підходу до кожної з країн-партнерів, він не має сенсу. Європейська політика сусідства як інтеграційна стратегія ЄС була започаткована не тільки у зв'язку з неготовністю ЄС та більшості країн-сусідів об'єднання до повної інтеграції в рамках союзу одразу ж після розширення ЄС у 2004 році, а й у зв'язку із прагненням Брюсселю запобігти виникненню нових меж між розширеним ЄС та країнами-сусідами. І хоч нечітка територіальна диференціація політики і штучне поєднання регіонів Східної Європи і Східного та Південного Середземномор'я в рамках однієї стратегії свого часу вже зумовили перегляд принципу розмежування адресатів ЄПС і як наслідок – започаткування Союзу для Середземномор'я і Східного партнерства, цього виявилось замало. Ці дві програми не стали відповіддю Європейського Союзу на виклики та прагнення країн-партнерів. На сьогоднішній день у ЄС є можливість побудувати новий систему відносин з країнами партнерами, інтенсивність яких буде залежати від бажання обох сторін. Якщо країна буде готова втілювати необхідні реформи в обмін на фінансову і політичну підтримку зі сторони Союзу, ЄС, в свою чергу, повинен більш активно підтримувати і заохочувати ці прагнення. В той же час, ЄС повинен визнавати те, що не усі партнери прагнуть дотримуватися правил і стандартів ЄС, в такому випадку головним пріоритетом співпраці з ними повинно стати забезпечення безпеки та стабільності регіону.

По-друге, можна з впевненістю сказати, що Європейська політика сусідства на сьогоднішній день є безальтернативним форматом відносин між ЄС та сусідами. І хоч ця стратегія дійсно має багато недоліків, серед яких специфічна структура, нечіткі цілі, проблеми з територіальною диверсифікацією і відсутність одностайної позиції та бачення щодо форми і кінцевої мети взаємин між сторонами, вона все одно наскільки можливо, але задовольняє і ЄС, і країни-партнери. В Брюсселі, наприклад, підтримують Європейську політику сусідства як прихильники розширення ЄС, які використовують ЄПС як важіль для подальшої європейської інтеграції, в тому числі і європеїзації, за кордонами об'єднання, так і противники, які вважають, що ЄС досягнув межі, за якої подальше розширення йому зашкодить. Щодо країн-партнерів, то і тут, особливо після перегляду Європейській політиці сусідства у 2015 році, кожна країна отримала право вибору – більш тісна інтеграція з ЄС, як в політичному, так і в економічному чи безпековому планах, або збереження відносин на тому ж рівні. Тож формат співпраці «все, крім участі в інституціях» в поєднанні з чіткою диференціацією саме за країнами та їх бажаннями може стати досить успішним для Європейської політики сусідства.

Список використаних джерел

1. Спільне повідомлення для Європейського Парламенту, Європейської Ради, Європейського економічно-соціального комітету та Комітету регіонів: Перегляд Європейської політики сусідства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ec.europa.eu/neighborhood-enlargement/sites/near/files/neighborhood/pdf/key-documents/151118_joint-communication_review-of-the-enp_ukrainean.pdf
2. Європейська Комісія, прес-реліз: Перегляд Європейської політики сусідства: міцніше партнерство заради сильнішого сусідства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eeas.europa.eu/archives/docs/enp/documents/2015/151118_enp_ip-15-6121_uk.pdf
3. Міжнародний фонд «Відродження»: Перегляд Європейської політики сусідства: очікування України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://issuu.com/irf_ua/docs/eu_neighborhoodpolicy_ua_final
4. Анакіна Т. М. Особливості політики Східного партнерства у контексті європейської інтеграції України [Електронний ресурс] / Т. М. Анакіна. – Режим доступу: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/1501/1/Anakina_48_61.pdf

References

1. Spil'ne povidomlennja dlja Jevropejs'kogo Parlamentu, Jevropejs'koi Rady, Jevropejs'kogo ekonomichno-social'nogo komitetu ta Komitetu regioniv: Peregljad Jevropejs'koi polityky susidstva [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: https://ec.europa.eu/neighborhood-enlargement/sites/near/files/neighborhood/pdf/key-documents/151118_joint-communication_review-of-the-enp_ukrainean.pdf
2. Jevropejs'ka Komisija, pres-reliz: Peregljad Jevropejs'koi polityky susidstva: micnishe partnerstvo zarady syl'nishogo susidstva [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://eeas.europa.eu/archives/docs/enp/documents/2015/151118_enp_ip-15-6121_uk.pdf
3. Mizhnarodnyj fond «Vidrodzhennja»: Peregljad Jevropejs'koi polityky susidstva: ochikuvannja Ukrainy [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: https://issuu.com/irf_ua/docs/eu_neighborhoodpolicy_ua_final
4. Anakina T. M. Osoblyvosti polityky Shidnogo partnerstva u konteksti jevropejs'koi integracii Ukrainy [Elektronnyj resurs] / T. M. Anakina. – Rezhym dostupu: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/1501/1/Anakina_48_61.pdf

Myhtakhov B. G., postgraduate student, Institute of International Relations, Kyiv National University Taras Shevchenko (Ukraine, Kyiv), bmiftakhov@gmail.com

Review of the European Neighborhood Policy in 2015 as a new stage in the relationship between the European Union and its neighbors

The key issue of the article is to assess the outcomes of European Neighbourhood Policy and to identify new tendencies in European foreign policy towards Ukraine and the partner countries of ENP. Considering the fact that European Neighbourhood Policy is the main integration strategy of European Union to the southern and eastern neighbours, the outcomes of the ENP-review in 2015 will define and shape future as of the European Union, so the balance of power around EU.

Keywords: European Union, European Neighbourhood Policy, ENP, EU, Ukraine, Eastern Partnership, security, Europe.

УДК 324(437.6)

Ключкович А. Ю.,

кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політології і державного управління, Ужгородський національний університет (Україна, Ужгород), anatoliy.klyuchkovych@uzhnu.edu.ua

Розвиток парламентської виборчої системи в Словаччині та проблеми її функціонування на сучасному етапі

Проаналізовано розвиток словацької виборчої системи після 1990 р. в аспекті зміни її структурних елементів. З'ясовано політичні цілі та наслідки зміни виборчого законодавства, а також чинники, що впливали на модифікацію виборчої системи. Зосереджено увагу на окремих проблемних